

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כא:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה יח

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

כא:

ליקוטי

מזי יח יט

מוהר"ר תנינא

דרך השם יתברך להביט על הטובות שעושים ואף שנמצא בהם ג"כ מה שאינו טוב, אינו מסתכל ע"ז^[1], כ"ש (במדבר כג) **לא הביט און ביעקב** ⁽¹⁰⁾. מכ"ש שהאדם אסור לו להביט על חבירו לרעה למצוא בו דווקא מה שאינו טוב ולחפש למצוא פגמים בעבודת חבירו. רק אדרבא מחויב להביט רק על הטוב. ולזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה ^[1], כי כשהאדם עושה טוב, אזי מנהיג אותו בהשגחה ^[1]. וכשהוא אינו טוב ואם היה מנהיג אותו בהשגחה לא היה יכול להגיע לו שום טובה ^[2]. אזי מניח אותו על הטבע ^[2] ויכול להיות שיחיה לו טובות ע"פ הטבע ^[2]. ואם לא היה רק השגחה היה אפשר שתתבטל ההשגחה לגמרי כי כשהיה רואה ית' שאין האדם מתנהג כראוי היה כועס והיה מסיר ההשגחה לגמרי. אבל עכשיו מניחו ע"פ הטבע, וכשהוא חוזר למוטב משגיה עליו כנ"ל: ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה, כי באמת גם הטבע היא השגחתו ית' : וזה א"א לאדם להבין ב' דברים כאחד, דהיינו הטבע שבאמת היא השגחתו ית' :

יח ^[2] **סכנה** גדולה להיות מפורסם ולהנהיג העולם. לא מבעיא כשאנו ראו כלל ולובש מלית שאינו שלו ^[2]. רק אפי' עובדי ה' באמת גדולי הדור יש עליהם סכנות נוראות בהנהגת העולם ^[2] כי איש פשוט רחוק מאד שיעבור על רציחה, אפי' אם אינו איש כשר כי אין לו תאוה לזה ואפילו כשמוגיע ח"ו לתאוה כזו ר"ל אינו בא לידו ויש לו כמה מניעות לזה. ואפי' אם יעבור לא יעבור כ"א לעתים רחוקות, וקרוב שלא יעבור רק פ"א כל ימיו. אבל בהנהגת העולם ובחידושים דאורייתא שמחדשין יכולים לעבור ממש **גנב ונאף וריצה** ^[2] בכל פעם ככל רגע ר"ל ^[2]:

יט ^[2] **עיקר** התכלית והשלימות הוא רק לעבוד ה' בתמימות גמור בלי שום חכמות כלל. כי יש מחקרים שאומרים שעיקר התכלית והעוה"ב הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא כגון לידע הכוכב כמו שהוא לידע מהותו ¹⁰ ומפני מה עומד במקום ההוא: כי יש מושכיל ומושכל ושכל ^[2] דהיינו הכח המושכיל, והשכל בעצמו, והדבר המושכל. וזהו התכלית והעולם הבא אצלם, שיחיה נעשה אחד מהמושכל והמושכל ^[2]. והם מבליים ימיהם על זה בעולם הזה לחקור ולהשיג המושכלות שזהו התכלית אצלם. וזהו בעצמו העוה"ב לדעתם, רק שבעוה"ז שמלובשין בגוף אין להם תענוג כל כך מן החקירות ובעולם הבא שיתפשטו מהגוף יתענגו מאוד¹¹ מזה. ולדעתם הרעה עיקר השגת התכלית הוא על ידי חקירות וחכמות היצוניות שלהם. אבל באמת אצלנו¹² עיקר השגת התכלית הוא רק על ידי אמונה ומצוות מעשיות לעבוד ה' ע"פ התורה בתמימות ובפשימות ^[2]. ועי"ז בעצמו זוכין למה שזוכין עין לא ראתה וכו' ^[2] כ"ש (תהלים קיא) **ראשית חכמה יראת ה'**, שעיקר ראשית וקדימת החכמה, הוא רק יראת ה' שצריך להקדים היראה להחכמה. ותדע שאין הדבר כדעתם ח"ו

את המלך בשעת קטנות כגון בשעה שמקטין א"ע ומחשב א"ע שקופה של שרצים תלויה מאחוריו וכיוצא כנ"ל. אבל עכשיו שנותנין הפרנסה ע"י סיבובים, נמצא שבאה בעתים מיוחדים כי לכל סיבה צריכה עת מיוחד עד שתצא הפרנסה אליו. וע"כ לא יבא לראות את המלך בקטנותו רק ביפוי' כנ"ל. כי אין נותנין לו הפרנסה תיכף, רק בעת מיוחד, באופן שלא יראהו רק ביפוי' בבחי' **מלך ביופיו וכו'** כי ע"י הפרנסה רואין המלך בעטרה כנ"ל: וזה הסוד מרומז בפסוק (תהלים קמה) **עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. פותה את ידך וכו'**. עיני כל וכו' זהו הקשיא הנ"ל. היינו, עיני כל אליך ישברו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו. דהיינו שמבקשין על פרנסה ואין נותנין תיכף רק בעתו כנ"ל. והתירוץ **פותה את ידך ומשביע לכל חי רצון**. (ולא סיים) :

יז ^[2] **צריך** ליוהר מאודי להיות שמח וטוב לב בשבת ^[1] כי מעלות וקדושות שבת גדולה ויקרה מאוד¹⁰ כמוכא ובפרט בר"ח בשער הקדושה בתחילתו ע"ש ^[1]. וראוי ונכון ללמוד בראשית חכמה בשער הנ"ל ולשום לבו היטב על כל הדברים הנאמרים שם בענין קדושת ומעלות שבת קודש. כי יש שם כמה דברים פרטיים יקרים מקדושת ומעלות שבת כי כל ענין ומעלה הנאמר שם על שבת הוא דבר בפ"ע והבן שם היטב כדי שיתלבה לבו לקבל שבת בשמחה גדולה ועצומה כראוי. ועי"ז היראה בשלימות דהיינו עם דעת. כי בחול אפשר שיחיה היראה עם כסילות בבחי' **חלא יראתך כפלתך** (איוב ד) ועיקר הכסילות הוא מחמת השיעבוד שיש בחול. כי ע"י השיעבוד אין הדעת שלם, וכ"ש במוכא ^[1] **שאנן מואב מנעוריו וכו' ובגולה לא הלך ע"ב עמד טעמו בו וכו'** וכשארז"ל (מגילה יב ע"ב) כי ע"י שיעבוד וגלות, הדעת מבובל. אבל בשבת הוא חירות, וכשיש חירות ואין שיעבוד וגלות אזי הדעת שלם ^[2] כנ"ל. ועיקר החירות, ע"י התענוג והשמחה של שבת בחי' (ישעיה נה) **אז תתענג על ה' הנאמר בשבת**. ועי"ז נעשה חירות בבחי' (שם נה) **כי בשמחה תצאו שעי'** שמחה יוצאין לחירות. וכשיש חירות הדעת בשלימות כנ"ל. ואזי היראה כראוי בבחי' ירא שבת (ת"ז ת"ז ט' ^[1]) כי אז היראה בלי כסילות שיש בימי החול. כי עיקר הכסילות מחמת השיעבוד כנ"ל. וזוהו מעלין היראות הנפולות, דהיינו מה שיראים לפעמים משר וכדומה ^[1]. כי ע"י הדעת מרימין אותן, ועיקר הדעת הוא בשבת ע"י השמחה שע"י יש חירות ואזי הדעת בשלימות כנ"ל :

והכלל שצריך לנהוג שמחה גדולה בשבת קודש ^[2] ולכלי להראות שום עצבות ודאגה כלל רק **להתענג על ה'** ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג הן אכילה ושתייה הן מלבושים כפי מה שיוכל. כי אכילת שבת היא כולה רוחניות כולו קודש ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת חול כמבואר במקום אחר (לעיל ס' נז', ובס' רעז, וע' זוהר ויקהל ריה ובמק"מ שם ^[1]):

תורה אור
ישעיה לג (יז) מלך נפשו
תהיה עיני תראנה ארץ
מרתקים:
תהלים קמה (טו) עיני כל
אליך ישברו ואתה נותן להם
את אכלם בעתו: (טו) פותה
את ידך ומשביע לכל חי
רצון:

תורה יז
איוב ד (ו) הלא יראתך
כפלתך תקנות ותם דרכיך:
במותי בנתי ארץ והאכלתיך
מנעורי ונשקט הוא אל
שקריו ולא הורק מכלי אל
כלי ובגולה לא הלך על פן
עמד טעמו בו וירחי לא
גמר:

ישעיה נה (יד) אז תתענג
על יקוק והרפכתך על
במותי בנתי ארץ והאכלתיך
נחלת יעקב אבדך פי פי
יקוק דבר: ס

ישעיה נה (יב) כי בשמחה
תצאו ובשלוש תובלון הקרים
ותגבעות יפצחו לפניכם רגל
וכל עצי השדה יתחאו קף:
במדבר כג (כא) לא הביט
און ביעקב ולא ראה עמל
בישראל ידוך אלקיו עמו
והירצת מלך בו:

תורה יח
ישעיה ז (טו) הגבגב רצח
ונאף והשבע לשקר וקשר
לבשל וקלף אחריו אלהים
אחרים אשר לא ידעתם:

ישעיהו סד (ג) ופעולם לא
שמעו לא האזינו עין לא
ראתה אלהים וזלזלו נעשה
למחבה לו:

תהלים קיא (י) ראשית
חכמה יראת ידך שכל טוב
לכל עשיהם תהלתו עמדת
לעד:

^x בתקפא ר' חלש נוראה- ביפי

¹ תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף שנת תקסח בחזרתו מלבוש (לעמבערג) ונאמרה בליל שבת קדש עיין שיחות הר"ן סימן קנה. ועיין לק"ה ר"ה הלכה ו' אות ו' שטתורה ו' עד תורה זו היו תורה אחת אצל רבינו, ולא זכינו לקבל ממנה רק פסקי פסקי וע"ש בהמשך ההלכה הנ"ל מזהר"ג מבאר את הקשר שבין אלו התורות. ועיין לק"ה ע"ת ו' אות יא-יד כיצד רמזו כאן השאלה ששאל ר"א את ר"י מדוע עין התרגול נסגרת מלמטה למעלה.

² בתורלו ותתורלו- מאד

³ עין שפת פת. ותורה כב אות ט' שהכתרים שקבלו ישראל כשאמרו נעשה ונשמע הם בחי' שמה ועיין אור החיים בדברים לג ג' (ד"ה דוקדק לומר) בשם האריז"ל שבכל שבת חזורים העשירות לראש ישראל.

⁴ מתורלו- מאד

⁵ ראשית חכמה שער הקדושה פ"ב ופ"ג:

⁶ בתורלו- הסיב

^a ירמיה מח

^b עיין תורה קט

^c דף קד: גם עיין דף יב. סט. עז:

^d עיין תורה טו ותורה קפה בלק"מ קמא

^e י עיין יערות דבש ח"ב דרוש ב' בשבטת שולט מול שבטא ע"כ הגויים עצבים בשבת, ועיין רבינו בחיי שופטים יח א' שכל מה שנצטוונו בשבת הוא הפך מול שבטאי השולט בשבת ע"ש ועיין זוהר רע"מ עקב דף רעב:

^f בכל המחזורות כתוב כאן בשטות טו י"ו

^g מה שהעתיק מטה"ל להאריז"ל, (נמצא שם בדף רכה): שאכילת חול הרוב ליחזונים ומחוק את היצוא' ואכילת שבת הכל רוחני וכמה שיאכל הכל נבלע באברים הובא לעיל סוף תורה קנה בהערה, גם עיין תורה רעז וזיי מזהר"ן סימן לב ולקושי תפילות על תורה רעז (אות התרבת)

^h עיין לק"ה שבת ו' אות ב"ה בשבטת מתבטלים כל הדינים ואזי מסתכל הקב"ה רק על הטוב ע"ש. ועיין שיחות הר"ן אות קנה ואולי

כיוון כזה לחק את מזהר"ג סגפ לעצמת על אז שאטו שמוט ע"ש.

¹⁰ **עיין ילקוט** [שמעוני פרשת בלק רמז תשחז] **ובתנא דבי אליהו** [ירבה] **פ"א**

¹¹ עיין לק"ה מילה ח' כד. ועיין זוהר פקודי רכה: מה היא השגחה. ועיין יערות דבש ח"א אמצע דרוש יא ד"ה וזהו אמרם בקס דוד לע"פ.

¹² עיין נוסח הכת"י של תורה יג שבמקף הספר ד"ה ע"י שהיה רוב העולם טוב עי"ז היה טוב לצדיקים, משמע רק לצדיקים.

¹³ עיין רמב"ם פרוש המשניות פסחים פ"ד כשם שרעב מחייב לאכול כן החולי מחייב רפואת רופא (עיין מנכס מלכות ח"ג עמ' 172) ועיין ס"ו י"ד סימן שלו סעיף א' שמתרין הא דרפואה רשות ומצוה.

¹⁴ עיין פתחי שערים נתיב אורות ונקודים סוף פתח טו ובפסח ה'

¹⁵ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין שיש"ק ח"א סימן תקכב

¹⁶ הבטוי הזה בלשון זה נמצא בכמה ספרים על מי שאומר דברי תורה של אחרים בשם עצמו ואולי המקור בב"ב צח. כל המתנאה בסבילת של ת"ח ואינו ת"ח. וכעין זה עיין מטה כב: דחפו גוגדי ובפרש"י שם ד"ה ומסמרא. ועיין תורה טו תנינא

¹⁷ עיין זוהר ויקרא כב. אשר נשיא יחסא מקשה מדוע לא כתוב גם נשיא יחסא ומתריך יחסא ודאי דלבו גם ביה והעם הולך אחרייו ע"ש. ועיין די רמה במזהרין קג: ועיין יומא פז: הרבנות מקברת בעליה.

¹⁸ לש"ח ירמיהו ח' ט' (והושע ד' ב') ויצירות לפ' זכור. ועשרת הבריות שמות ב' ג, ועיין ע"ז ג: נגר הוא חכם גדול

¹⁹ * עיין הקדמת הוזהר דף ה. [נר"ה ואי תמיא] שהמחדש שלא עפ"י הקדמות אמיתיות או מורה שלא הגיע לויראה נותן כח לקליפה להרוג ע"י חדושים, אבל צ"ע דלעיל אשר שדוהר בעובדי ה' גדולי חזון]

²⁰ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין בתורלו- ותופי

²¹ ספר הברית ח"ב מאמר ח' פ"ה. ספר העקרים נאמר ג' פכ"ה. שבילי אמונה נתיב א. שני לוחות הברית להשל"ה הקדש (תולדות האדם בית הבחירה אות ב) ודגל מחנה אפרים יושלח

²² גם עיין גבורות ה' למזהר"ל בהקדמה שניה ד"ה ועתה ראה שהם אמרים שעצמותו שכל כי הוא שבוש. ועיין ביאור הכותב על עין יעקב ריש מסכת ע"ז בשם הרשב"א.

²³ מתורלו- מאד

²⁴ מתורלו- אצלינו

²⁵ עיין כוורין ח"ב אות מה עד ג, ותפארת ישראל פירק ו' ט' י' יא, והענין נחל וקלח לזו"א מ"ע"כ הפלטופוס

²⁶ ישעיהו סד ג'

מאמר סכנה גדולה להיות מפורסם

מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבנו מזהיר כאן מהסכנה להיות מנהיג מפורסם. כידוע שהיא תאוה גדולה כמעט לכל מי שיש לו כשרון דיבור או רוב יראת שמים¹ ודבריו נשמעים, ואנשי משבחים אותו, ונעשה לבו גס, ונכנס בלבו תאוה גדולה להתמנות² והנהגה. ושוכח את האחריות העצומה שיש על מנהיג, והסכנה הגדולה שנמצא בה תמיד בעצם ההנהגה, ואומר כאן רבנו שבהנהגת צבור ובחידושי תורה שאומר לרבים יכול לעבור בכל רגע על נואף גנב רוצח.

דהיינו שרבנו מזהיר כאן משילוב קטלני של מנהיג שהוא מפורסם, דהיינו אדם גדול עובד ה' שצבור גדול מקבלים דבריו בלא בקורת. כי הכח העצום שיש בידו והישות שנכנס בו מקהל גדול שמחזיק ממנו מכניס אותו לניסיון שכמעט אי אפשר לעמוד בו אלא רק חד בדרא שזכה לביטול חמריותו בתכלית (כמבואר בתורה ד' ז')

שיחות

שיח שרפי קודש חלק א' אות תקכב – שייך לתורה "סכנה גדולה להיות מפורסם" (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן יח): מקודם ספרו לפני רבנו ז"ל מעשה שהיה באלט קאסטאנטין (היינו בקאסטאנטין יצחק) שהיו שם חשוכים וגדולים כמנה מפורסמים, ונתן בעל הפית אחד למפורסם אחד עוף הנקרא גנר, וחרה למפורסם השני עד שהתחיל לנקום מהשני, ונעשה על ידי זה גנב, ונואף, ורוצח, ואמר להם רבנו ז"ל ווערטל (=דבר צחות), כי הלא גנר ראשי תיבות גנב, נואף, רוצח. ואמר אחר כך התורה "סכנה גדולה להיות מפורסם". (אבניה ברזל).

הקדמה

בכמה תורות רבנו מהתאוה הזו להיות מפורסם ומנהיג³, שהיא תאוות כבוד ותאוות שליטה, וגאוה וישות, ולא מבעי מי שלא ראוי לזה אלא אפילו מנהיג צדיק אמיתי, מזהיר אותו רבנו מהסכנה הנוראה שיש למנהיג בכל רגע להיכשל בעבירות חמורות ביותר כגון רוצח נואף וגנב. דהיינו בעצם העובדא שמנהיג את אנשיו יכול לבוא לעבירות חמורות הנ"ל, ועוד אפילו בדברי תורה וחידושים שאומר לרבים גם יכול לבוא לעבירות חמורות הנ"ל. ואמר (תורה מז תנינא) שעל כן לפני שאומר תורה לרבים הוא באימה ופחד נוראה יותר מאימת ראש השנה ויום כפור.

בענין הנהגת צבור חז"ל כבר הזהירו על זה הרבה, שהרבנות מקברת את בעליה (ביומא כו:), ובויקרא (ד' כב) אשר נשיא יחטא ופרשו בזהר ויקרא כג. וז"ל "אשר" לשון ודאי, כי בוודאי יחטא. ובעין זה כתב שם רבנו בחי' א'.

^א כח טבת עד ה' שבט תשפ"א ירושלים

^ב ברכות ו: ואמר רבי חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים שנאמר סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו' עיין בזה תורה א' תנינא. עיין שם פל"ח שע"ז היה נפילתו של קרח שמרוב יראת שמים שבו זכה שדבריו נשמעים ועי"ז נפל לתאוות התמנות וקנא באהרן.

^ד תורה רלו הרוצה להיות מפורסם ואינו ראוי לזה, הקב"ה נותן לו תאוות, אבל בזה מפסיד שכרו לעת"ל. ואפילו מי שכן ראוי להיות מנהיג עיין תורה עא דע שקשה מאד להיות מפורסם כי בהכרח יסבול ייסורים מעוונותיהם כמ"ש ובחבורתו נרפא לנו. ועיין תורה פח צדיק מפרסם גדול המקטרגים יודעים ומשגיחים עליו היטב. ועיין תורה רס צדיק שמוסר את המפורסם שלו נחשב מסירות נפש, דהיינו שלפעמים מתחייב ממש ולא ינצל אלא ע"י שיגרום לעצמו ביזיונות, עיין חיי מוהר"ן סימן תב שמשוה רבנו בכוונה גרם לעצמו ביזיונות, וכך גם רבנו.

^ה זוהר ויקרא דף כג. – אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו אשר לא תעשנה בשנגה ואשם, תני רבי יצחק שנה רבי יצחק ושאל, מאי שנא ככל אתר דכתיב בהו ואם מה השינוי שכל מקום כתוב בהם "ואם", שהוא לשון תמיה וספק, כמנה דאת אמר כמו שנאמר אם הפנה המשית יחטא כלומר אם ימצא דבר כזה שכהן המשיח יחטא, וכן ואם כל עדת ישראל ישגו גם כן פירושו אם ימצא שכל עדת ישראל ישגו, והכא וכאן בנשיא כתוב אשר נשיא יחטא שהוא לשון ודאי, (כמ"ש ט"ז טו כ), ויאמר שאל אל שמואל "אשר" שמעתי בקול ה', שפירושו ודאי שמעתי בקול ה'), ולא כתיב ואם נשיא יחטא שהוא לשון ספק, מאי קא מיידי מה טעם השינוי.

והשיב אלא אליו כהניא לא משתכחי הכי בחטאיה אלא אלו הכהנים אינם נמצאים כל כך בחטא, דהא כהן נטיר גרמיה תדירא כי הכהן שומר את עצמו תמיד, וכל שכן הכהן גדול, בגין דמטולא דמאריה עליה בכל יומא כי משא עבודת קונו עליו בכל יום, ומטולא דישראל כללו ומשא של כל ישראל יחד, ומטולא דכל חד וחד ומשא של כל אחד ואחד לבדו, ועל דא תוהא איהו כד יחטא ועל כן תמיה היא אם כהן המשיח יחטא, ובגין כך, ואם כתיב ובשביל זה כתוב ואם שהוא לשון תמיה וספק. וכן ואם כל עדת ישראל ישגו גם שם הטעם דכתיב ואם, כי תוהא הוא דכלהו ישתכחו בחובא חד כי פליאה היא שכל עדת ישראל ימצאו בחטא אחד, דאי אליו יחטאון

וכן המושב זקנים שם^ו/ כתב כיון שאינו מוחה מעלה עליו הכתוב כאילו חטא, ואפילו עשה בשגגה נחשב לו כמזיד. וכן אמרו בשבת נד:^ז/ כל מי שבידו למחות ולא מוחה נענש עליו^ח/, והני בי ריש גלותא נתפסו על כולי עלמא. גם אמרו כל הגדול מחברו, יצרו גדול. וכן בחדושי תורה הזהירו חז"ל (באבות א יא) ואמרו חכמים הזהירו בדבריהם שמא תחובו חובת גלות. וכן הזהירו צדיקים^י/ שהצדיק צריך לשקול דבריו במשקל מדוייק מה לומר ומה לא לומר^{יא}.

אָלֵין לֹא יִחְטְאוּן שאם אלו חוטאים אלו אינם חוטאים בחטא זה, **וּבְגִינִי כִּי וְאִם כְּתִיב** ולכן גם כאן כתוב ואם שהוא לשון תמיה וספק. **אָבֵל הָכָא** אבל כאן בנשיא כתוב **אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא, וְדָאִי** אשר הוא לשון ודאי, כי ודאי יחטא **בְּגִין דְּלִבֵּיהּ גַּם בֵּיהּ** לפי שמתנאה בלבו, והגאון הוא סרטור גדול לחטא, **וְעָמָא אָזְלִין אֲבִתְרֵיהּ** והעם הולכים אחריו ולמדים ממעשיו, והרי הוא חוטא ומחטא, **וְאִתְמַנֵּן תַּחְוּתֵּיהּ** וכל העם נמנים תחתיו, לכן חטא כל העם תלוי בו, ועוד שאפילו חטא קטן של הנשיא פוגם מאד ועושה רושם גדול בשמים, כי הוא ראש לרבים וצריך להיות מנוקה מכל פגם אפילו כחוט השערה, **וְעַל דָּא** ועל כן כתוב **אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא** והיינו **כְּגוֹן דְּעֵבֶר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְהוּא עֵבֶד חַד מִנֵּיהֶו** כגון שעבר על מצות לא תעשה, ועשה אחת מהם אשר לא תעשינה, **וְעַל דָּא לֹא כְתִיב בֵּיהּ וְאִם** ועל כן לא כתוב בו ואם בלשון ספק, **דְּהָא מְלוֹי לָא בְּסַפְקָא הוּוּ** כי עניני חטא אינם בספק. (ימ"ק ומפ"ש)

^י **רַבְּנוּ בַּחֲזִי וִיקְרָא ד' כב** – או אפשר לאמר שהוא לשון ודאי, ולזה לא נכתב אם נשיא יחטא כמו שאמר אם הכהן המשיח יחטא, ואמר אם כן ואם כל עדת ישראל ישגו, כי הכהן הגדול נזהר מן החטא לפי שעיני כל ישראל תלויות עליו בין לענין צרכי גופם ומוזונותם בין לענין כפרת נפשותם, וכן הסנהדרין גם כן נזהרים הם מן החטא לפי שרוח הקודש נוספת עליהם, ולפיכך הוזכר בהם בחטאם לשון ספק, אבל בנשיא הוזכר החטא בלשון ודאי לפי שהנשיא לבו גם מאד בו, ומדת הגאון שהיא סיבת החטא מצויה עמו לגודל ממשלתו, ולזה הוזכרה התורה את המלך ותוכיחנו במדה הזאת, הוא שכתוב (שם יז, כ) לבלתי רום לבבו מאחיו, ומפני זה כתוב (שמות לה, כז) והנשיאים הביאו את אבני השוהם, מה ענין שהתנדבו אבנים יותר משאר דברים, אלא לפי שהאבנים היו על לב אהרן לזכרון להם לפני ה', והנשיאים לבם גם כן להם לפיכך הביאו אבנים שיתכפר להם: (תימה שדבריו הם ממש דברי הוזהר אע"פ שבימי עדין לא נתגלה הוזהר)

^י **מוֹשֵׁב זִקְנִים וִיקְרָא ד' כב** – ד"א אשר נשיא יחטא. סמך חטאת הקהל הוא לאשר נשיא, כלומר כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה מעלה עליו (והכתוב) כאילו חטא. ד"א אשר נשיא יחטא. הפסוק מתחיל בחטא ומסיים באשם, כלומר אפילו עשה בשגגה נחשב לו כמזיד לפי שמחטא רבים אחריו:

ובעין זה כתב שם הפענח רזא וספורנו וצרור המור בשם מדרש נעלם, ושפתי כהן בשם זוהר ויקרא כג. וחומת אנך להחיד"א, והעמק דבר

^י **שַׁבַּת נד:** – פרתו של רבי אלעזר בן עזריה: וחדא פרה הוויא ליה והא אמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תריסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא. תנא לא שלו היתה אלא של שכינתו היתה, ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו. רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו בכוליה דסדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעיל רבי יונתן כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו באנשי עירו נתפס על אנשי עירו בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא נתפסו על כולי עלמא כי הא דאמר רבי חנינא מאי דכתיב ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו אם שרים חטאו (דף נה.) זקנים מה חטאו אלא אימא על זקנים שלא מיחו בשרים

רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל אתאי ההיא איתתא קא צווחה קמיה ולא הוה משגח בה אמר ליה לא סבר ליה מר אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה אמר ליה שינא רישך בקריי רישא דרישך בחמימי הא יתיב מר עוקבא אב בית דין דכתיב בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רוע מעלליהם וגו'

אמר ליה רבי זירא לרבי סימון לוכחינהו מר להני דבי ריש גלותא אמר ליה לא מקבלי מינאי אמר ליה אף על גב דלא מקבלי לוכחינהו מר דאמר רבי אחא ברבי חנינא מעולם לא יצתה מדה טובה מפי הקדוש ברוך הוא וחזר בה לרעה חוץ מדבר זה דכתיב ויאמר ה' אליו עובר בתוך העיר בתוך ירושלים והתוית תו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה וגו' אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה ועל מצחם של רשעים תיו של דם כדי שישלטו בהם מלאכי חבלה אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מה נשתנו אלו מאלו אמר לה הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים אמרה לפני רבונו של עולם היה בידם למחות ולא מיחו אמר לה גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם (אמר) (אמרה) לפני רבונו של עולם אם לפני גלוי להם מי גלוי והיינו דכתיב זקן בחור ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית ועל כל איש אשר עליו התיו אל תגשו וממקדשי תחלו וכתוב ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית תני רב יוסף אל תקרי מקדשי אלא מקדשי אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תיו ומיד והנה ששה אנשים באים מדרך שער העליין אשר מפנה צפונה ואיש כלי מפצו בידו ואיש אחד בתוכם לבש הבדים וקסת הסופר במתניו ויבאו ויעמדו אצל מזבח הנחושת מזבח הנחשת מי הוה אמר להו הקדוש ברוך הוא התחילו ממקום שאומרים שירה לפני ומאן נינהו ששה אנשים אמר רב חסדא קצף אף וחימה ומשחית ומשבר ומכלה

ומאי שנא תיו אמר רב תיו תחיה תיו תמות. ושמואל אמר תמה זכות אבות. ורבי יוחנן אמר תחון זכות אבות. וריש לקיש אמר תיו סוף חותמו של הקדוש ברוך הוא דאמר רבי חנינא חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת. (אמר) רבי שמואל בר נחמני (אמר) אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תיו.

^ט **עֵינִי עֹבֶדָה זֶהָ דָף יח.** שאשתו של רבי חנינא בן תרדיון נהרגה בגלל שלא מיחתה בעלה שהגה את שם ה' באותיותיו להתלמד בפרהסיא. (נחלקו המפרשים אם מצות תוכחה היא משום ערבות או לא. וגם נחלקו המפרשים אם אשה בכלל הערבות שקבלו עליהם כל ישראל להיות ערבים זה על זה, ולמ"ד שתוכחה משום ערבות הביאו מכאן ראייה שאשה על בעלה בודאי ערבה)

^י **רַמְתִּים צוּפִים** על תנא דבי אליהו – פרק ג אות ו' (לא) קורת רוח הוא ענין יותר מעשיית הרצון. כי זה התכלית כל שכן נחת רוח וכו' ואמר דוקא מי שיודע להוכיח כמו שאמר ר' טרפון (ערכין ט"ז ע"ב) תמה אני אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח. כמו ששמעתי מכ"ק אדמו"ר זי"ע (רבי שמחה בונם מפשיסחא) בפירוש המשנה (אבות א, י"א) חכמים הזהירו בדבריהם וכו' שהצדיק דבריו במשקל ובמדה מאוד כמו הרופא שנותן רפואות שהוא מודקדק מאוד על משקל האונצין. כן יותר מזה הצדיק מודקדק בהדברים היוצאים מהבל פיו הקדוש. ועל זה יש משפט ודין בבית דין של מעלה על ידי פלוני הצדיק ודיבורו ומי ומי יהיה להם רפואה. כל זה שמעתי מפיו הקדוש זל"ה:

^{יא} **וְעֵינִי בֹזָה בֶן יְהוֹדֵעַ** על כבורות דף נו: – ידוע מ"ש בוזהר סבא קדישא דמשפטים, בר יוחאי ידע לאסתמרא אורחוי, ופירש רבינו הארי"ז ז"ל בשער מאמרי רשב"י וז"ל, דע כי נשמות הצדיקים יש בהם שהם מבחינת אור מקיף, ויש שהם מאור פנימי, וכל אותם שהם

ועיין סוף תורה נז בתחילת ההשמטות, מזה שכתב מוהרנ"ת שרבינו מחק כמה תיבות אע"פ שהיו נצרכות להבנת הענין כי כל דבריו שקל בפלס מה לגלות ומה לא לגלות עי"ש.

קושיות

- א. צ"ע האם דיוקא מפורסם ומנהיג, אבל להנהיג בלא פרסום או להתפרסם ולא להנהיג אינו סכנה, או מדלא אמר סכנה להיות מנהיג מפורסם, אולי הכוונה שגם כל אחד לחוד סכנה.
 - ב. צ"ע שרבנו לא מבאר כיצד עובר על נואף גנב רוצח ממש בהנהגתו ובחידושי התורה שאומר. האם כוונתו רק להזהיר ולא שנבין כיצד. או שכוונתו שנלמד מתורות אחרות. או שרמז זאת כאן באיזה רמז דק, או שהוא ענין נעלם שלא אפשר להסביר אלא רק להזהיר.
 - ג. צ"ע מה שאומר שמנהיג מפורסם עובר על רציחה ממש בכל רגע, כי אם הכוונה כיון שלא מוחה באנשיו או שנענש על מעשיהם כיון שהוא הראש, לא יתכן שהרי אמר מפורש שאיש פשוט אין לו תאווה לזה ואפילו למעט שיזדמן להם ח"ו זה אולי פעם בחייו, וא"כ איך יתכן שהמנהיג שלו יתחייב בזה בגללו בכל רגע. ואפילו אם הכוונה שקיבל לשון הרע וטעה ושלח לרצוח זה לא שייך בכל רגע.
 - ד. עוד צ"ע מה שבענין רציחה ממש ע"י אמירת חידושי תורה מצוין בסוף התורה מראה מקום להקדמת הוזהר דף ה. ושם מדובר במי שלא הגיע להוראה ומורה או למי שמחדש חידושי תורה שלא עפ"י הקדמות אמתיות. וקשה הרי רבנו כבר אמר שכוונתו לעובדי ה' באמת וגדולי הדור, ולא למי שלובש טלית שאינה שלו, א"כ בוודאי אומרים תורה עפ"י הקדמות אמתיות וכבר הגיעו להוראה.
 - ה. ובאמת קושיא זו עולה כמעט בכל ביאור שנבאר כאן. אבל המציאות אינה כך ורואים עובדי ה' גדולים שנופלים בקנאה ושנאה ומחלוקת, ולעבירות שחסיד פשוט יודע להישמר מהן, או לפחות לחזור בתשובה מיד. ואע"פ שאסרו לנו חז"ל¹ להרהר על ת"ח שחטא כי בוודאי עשה תשובה, זו החובה שעלינו ללמד זכות, אבל לפרש דברי רבנו צריך על המציאות העגומה שחזרת בכל הדורות כעדות חז"ל בעצמם. רק שלנו אסור לקבוע על פלוני ת"ח שטועה.
 - ו. ואע"פ שאסור לאדם לומר על רבו שטועה, אין הכוונה שמי שיש לו רב כבר לעולם הוא מכרח להתבטל אליו, נמצא שמי שמקורב למפרסם של שקר אין לו תקנה. אלא אע"פ שמאמין בו בלב שלם, חייב כל אחד תמיד להתפלל להתקרב לרב הצדיק ביותר בדור, ובאמת זו קושיא חזקה. כי יש כאן סתירה.
- ונראה שגם על זה אמרו חז"ל (סוכה נב) כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו. ובפרט מפורסם שבכל מעשה קטן שלו מתערב כבוד גדול וקשה לו מאד לחזור בו. וכשהוא גם מנהיג צבור אזי כל טעות שלו מתפשטת בכל החסידים שלו, עד שאין לו שליטה ויכול במילה אחת שחסיד חמום מח ירוץ לגנוב ולרצוח, והכל עם כוונות נפלאות של לשם שמים ממש.
- ועיין בשיחה הנ"ל שרבנו אמר את התורה הזו בעקבות מעשה שספרו אז על מפורסם אחד שקבל מבעל בית אחד צפור הנקרא נגר, ומפורסם אחר קנא בו מאד ונקם בו עד שנעשה נאף גנב רוצח. ועל זה אמר שנגר גמט' ג' עבירות הנ"ל, והתחיל אז לומר סכנה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם. וכנראה הוא דבר הלמד מעניינו², ובאמת רבנו מדבר ממפורסמים שאע"פ שהם עובדי ה' וגדולי הדור, דייקא על כן גם יצרם גדול וכמבואר באבות (ד' כא) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, וגדולי עולם טעו בזה כגון קרח בקנאה וירבעם בכבוד, וכיון שהיו מנהיגים מפורסמים גרם פגם נורא לכל ישראל ולדורות. וכך גם המחלוקת על רבנו ועל מוהרנ"ת התחילה מקנאה של מפורסם אחד ועברה לשנאה והתגברה גם לשנאת כל חסידי ברסלב ואצל כל אנשיו, עד שהתירו את דמם של כל חסידי ברסלב במשך שנים רבות.
- אמנם מלשונו הסתום של רבנו מסתמא דיבר גם ממפרסמים יותר צדיקים, כי גם צדיק גדול אם לא זכה לבטל כל חמריותו אזי רוב השבחים של חסידי מוכרח שיכניסו בו גאוה וגדלות, כמבואר בתורה ד' אות ז'³, וממילא כבר יקשה עליו מאד להיזהר בדבורו. וכשזה נעשה בהנהגת צבור של חסידים דהיינו צבור של

מצד אור המקיף יש בהם כח לדבר בנסתרות ובסודות התורה דרך כיסוי והעלם גדול כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם, והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד אור המקיף, ולכן היה בה כח להלביש הדברים ולדרשן באופן שאף אם ידרשם לרבים לא יבינום אלא מי שראוי להבינם עכ"ל.

² ברכות דף יט. תנא דבי רבי ישמעאל אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה שמא סלקא דעתך אלא ודאי עשה תשובה והני מילי בדברים שבגופו אבל בממונא עד דמהדר למריה

³ עיין ש"ע אהע"ז כו א' כיצד לשון קדושין, אפילו נתן לה בשתיקה אם היו עוסקין באותו ענין, ואפילו מעניין לעניין באותו ענין.

⁴ תורה ד' אות ז' - כי זה מן הנמנע שלא יבוא לאדם איזה גדלות, כששומע שמשפירין שבחו, כל שכן כשמשלך גדול משבח ומפאר את האדם, אזי בודאי מן הנמנע, שלא יבוא לו איזה גדלות, אבל צריך לזה בטול כל הגשותיו וחמריותיו, אזי יכול האדם, לשמע שבחו, ולא יבוא לו שום גדלות.

תלמידים התלויים במנהיג שלהם אזי הוא סכנה גדולה^{טו}, כי במילה אחת יכול שיטעו לעשות מזה שלא התכוון, וגם עבירות חמורות, וגם במילה אחת יכול להחליש דעתם עד שיעזבו את היהדות וזה רציחה ממש. וגם יכולים ליפול לתאוות ניאוף וגנב ממש ברוב חלישות הדעת שגרם להם וזה מצוי מאד בכל רגע של הנהגת ציבור. וצ"ע.

והכי נמי בחידושי תורה שאומר שלא לפי מדרגת השומע, יכול השומע לבא עי"ז לחלישות הדעת, או לריבוי אור, ומשניהם אפשר ליפול לעבירות נג"ר הנ"ל. והוא לא רק גרמא אלא דינא גרמי, כי התלמיד כל חיותו מרבו ותלוי בו מאד. וכמו שהזהיר רבנו בתורה מזו תנינא^{טז} שסכנה גדולה לומר תורה ברבים והצדיק אמיתי יש לו אימה נוראה לפני אמירת תורה יותר מאימת ראש השנה ויום כפור. לכן חזר רבנו בכמה תורות להזהיר שרק צדיק שיועד לומר תורה באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו, מותר לומר תורה ברבים, ומי שלא אזי אסור לו.

ובאמת נראה שהכח העצום הנ"ל שיש למנהיג מפורסם שכל מילה שלו מתקבלת למעשה, אצל צבור גדול של חסידים, הוא ניסיון שכמעט א"א לעמוד בו, כנ"ל, אפילו לצדיק גדול, והוא לא רק בהנהגה, אלא גם בחידושי תורה וכמבואר בחיי מוהר"ן תפד"ו^{יז} שיש יצה"ר גדול להמציא חדשות, ולפ"ז אולי כבר אפשר גם לומר שהקדמת הזוהר דף ה. המדבר מהריגות שנעשה ע"י חידושי תורה שאינם אמת, שייך גם בגדולי הדור/י"ח.

ומסכנה זו מזהיר כאן רבנו את מי שיש לו תאוה להיות מנהיג מפורסם, שידע שמכניס עצמו לניסיון עצום, ויברח מזה, ואם אין לו תאוה לזה, אבל אחרים רוצים להמליך אותו, ואין גדול ממנו, יזהר מאד מאד בכל רגע. וזה הטעם שמצווה התורה את המלך^{יט} לקשור ספר תורה בזרועו תמיד.

עד כאן ההקדמה

תורה יח וין

סכנה גדולה להיות מפורסם ולהנהיג העולם.

כי בעצם ההנהגה שמורה דרך לציבור בקל יכול לטעות ואפילו בעצה נכונה יכול התלמיד לטעות בהבנתה, וגם מדברי תורה וחידושים של רבו יכול לבוא לטעות בהבנה. וגם מכל מילה של רבנו יכול לבא לחלישות הדעת או רבוי אור. שיבא על ידם לעבירות. וכל מה שעושה התלמיד (על דעת רבו) אפילו בטעות גובים

^{טו} **שיח שרפי קודש** ח"ה אות תלו – אמרו: מחמת שבפעל ממש אין לנו רבי ומנהיג אזי הסכנה בענין הפרסום קשה וכבר יותר כי בקל מקבל תקף ועז לחלק על חברו שאינו מתנהג כשורה לפי דעתו. וכתוצאה מכך באים המחלוקות והדעות שאין בינם לבין דעת רבנו הנהגה והנקי השלם והטהור ולא כלום.

^{טז} **תורה מז תנינא** – סכנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה, שיוכל לשקל בפלס דבריו, באופן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעים כי אם מה שצריך לו, לא יותר. ואף על פי שהכל שומעין כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לבר. וכמוכא על פסוק "וישמע יתרו": והלא כל העולם שמעו, אלא יתרו שמע' וכו' (וזה יתרו דף סח). כי רק שמיעת יתרו נחשב לשמיעה, שנכנס באזניו, ושמיעת כל העולם אינו נחשב לשמיעה כלל. ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה: כי כל אחד ואחד כשבא אל הצדיק לשמע תורה, בא עמו גם הרע שלו, והינה הקלפות הנכראים על ידי עברות, חס ושלום, והם הדוחקים את העולם ועושים בלבול ודחק גדול בשעת אמירת התורה, כי הרע הנ"ל של כל אחד רוצה לבלבל. וזה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ברכות ו): 'האי דחקא דכלה מניה', הינו מהרע של כל אחד ואחד, שהם הקלפות כנ"ל. ואלו הקלפות רוצים גם כן לינק מן התורה, ויניקתם הוא רק מהמתורות, והינה מה שאחד שומע יותר ולמעלה ממחו והבנתו, זה בחינת מותרות, ומשם יניקתם. וזה בחינת רזי תורה שנמסר לחיצונים, כי יניקתם רק מבחינת רזי תורה, והינה ממה שהוא למעלה ממח האדם, כל אחד לפי הבנתו:

על כן צריך החכם האומר תורה, שיהיה לו אמנות הנ"ל, שלא ישמע שום אחד מהשומעים מה שאינו לפי מחו והבנתו, שאינו שייך לו כנ"ל, כדי שלא לתן להם יניקה, חס ושלום. ודע, שיש קלפה דקה, שסמוכה להקדשה, שזאת הקלפה הדקה יכולה לינק אפלו מגוף התורה בעצמה, אפלו אם אין בה מותרות. והתקון לזה כשמודברים מישועת ישראל, שאז בורחת אותו הקלפה הדקה. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו, וזכרונם לברכה (זבחים קטז), 'שיתרו בא והלך לו קדם מתן תורה', כי יתרו הוא בחינת הקלפה הדקה שבורחת, כששומעת לשיעור ישראל. והצדיק האמת יש לו אימה גדולה כשאומר תורה, יותר מאימת ראש השנה ויום הכפורים:

^{יז} **חיי מוהר"ן סימן תפד** – (מא) שומעתי מפיו הקדוש שאמר שהוא יצר הרע גדול אצל הלומדים להמציא חדשות, הינו מה שכל אחד רוצה דיקא להמציא דין חדש:

^{יח} **כמו שציין הר"מ קרמר בסוף התורה עי"ש.**

^{טט} **ספר החינוך** – מצוה תקג – משרשי המצוה, לפי שהמלך ברשות עצמו לא יעציבהו אדם על מעשיו ולא יגער בו, ובשבט פיו יכה ארצו וברוח שפתיו ימית מי שירצה בכל עמו, על כן באמת צריך שמירה גדולה וזכרון טוב יעמוד נגדו יביט אליו תמיד למען יכבוש את יצרו ויטה לבו אל יוצרו, וזהו שאמרו זכרונם לברכה [סנהדרין כ"א ע"ב] יוצא למלחמה וספר תורה עמו, יושב בדין והוא עמו, מסב לאכול והוא כנגדו. כלל הדברים, שלא היה זו מנגד עיניו אלא בעת שהוא נצרך לנקבו או נכנס למרחץ:

² לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין שיש"ק ח"א סימן תקכח

מהמנהיג. כמ"ש אכן חלינו הוא נשא, ובחבורתו נרפא לנו, וכתוב אשר נשיא יחטא. דהיינו אפילו מנהיג צדיק וגדול.

ונראה כוונת רבנו כאן להזהיר מהשילוב הזה של כח הנהגה ופרסום שהוא סכנה עצומה. כי מנהיג הפירוש שדבריו נשמעין, ומפורסם הפירוש שהם נשמעין לצבור גדול. ובפרט כשמצטרף לזה הזהרת חז"ל שכל המזהרה אחר רבו כמהרהר אחר השכינה. נמצא המנהיג המפורסם הוא בעל כח עצום שאין עליו שום בקורת, ואדם כזה שצבור גדול מחזיק ממנו ומשבח אותו בהכרח שיפול לגאווה, לבד מחד בדרא שזכה לבטל חומריותו בתכלית במבואר בתורה ד' אות ז'. ובאן טמונה סכנה נוראית של ניסיון שכמעט א"א לעמוד בו, אפילו לעובדי ה' גדולים. וחז"ל רמזו זאת בפסוק אשר נשיא יחטא, ופרשו המפרשים שבוודאי יחטא.

לא מבעיא אין צורך לומר זאת על מפרסם כשאינו ראוי כלל להנהיג ולומר חדושי תורה ברבים ולובש טלית שאינו שלו טלית דהיינו לבוש של כבוד/כא¹ שאינו לפי מדרגתו [כב]²/כג, שהוא בוודאי בסכנה גדולה להיות עובר על נואף גנב רוצח כדלקמן, ואפילו רציחה ממש כגון המבואר בהקדמת הזוהר/כד³ שמי שלא הגיע להוראה ומורה או המחדש חדושי דאורייתא שלא עפ"י הקדמות אמתיות גורם להריגות.

^{כא} **כמבואר בגמ'** רבי יוחנן קרי למניה מכבדותא, דהיינו שקרא לבגדיו מכבדי. ומה שנקט טלית דייקא כמבואר בתורה טו תנינא – שיש אנשים שיושבים מעטפים בטלית ותפלין כל היום, והם צבועים, עם כל זה אין להם כח להטעות העולם כל כך כמו אלו המתפארים בגדולת כנ"ל:

^{כב} הבטוי הזה בשלשן זה נמצא בכמה ספרים על מי שאומר דברי תורה של אחרים בשם עצמו ואולי המקור בב"ב צח. כל המתנאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח. ובעין זה עיין סוטה כב: דחפו גונדי ובפרש"י שם ד"ה וטמא. ועיין תורה טו תנינא

^{כג} **בבא בתרא דף צח.** א"ר יהודה אמר רב כל המתנאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא ולא ינוה וכתוב התם אל נוה קדשך.

סוטה דף כב. אמר רב נחמן בר יצחק דמטמרא מטמרא ודמגליא מגליא בי דינא רבה ליתפרע מהני דחפו גונדי אמר לה ינאי מלכא לדביתהא אל תתיראי מן הפרושין ולא ממי שאינן פרושין אלא מן הצבועין שדומין לפרושין שמעשיהן כמעשה זמרי ומבקשין שכר כפנסת: ופרש"י דמטמרא מטמרא כו' – הנסתרות נסתרות מבני אדם והגלויות גלויות ומ"מ לבי"ד הגדול כולם גלויות והוא יפרע מן המתכסים בטליתות ומראין עצמן כפרושין ואינן פרושין:

תורה טו תנינא – שיימצאו שקרנים צבועים בדרך זה. כמו שנמצא, שיש אנשים שיושבים מעטפים בטלית ותפלין כל היום, והם צבועים, ^{כד} **הקדמת זוהר דף ה.** – ואי תימא דמלה דכל בר נש דלא ידע עבדי דא ואם תאמר שדבור של כל אדם שלא ידע כראי סודות התורה, עושה שמים חרשים, ור"ל אל תחשוב שמאחר שכל כך חשוב המחדש חידושין בתורה, אם כן ישתדל לחדש אפילו אינו מבין כראי, אולי פעם יכין לחידוש אמת, ואמר שאינו כן, כי תא חזי בא וראה, **ההוא דלא אורחיה ברין דאורייתא** מי שאין דרכו לעסוק בסתרי תורה, **ותדש מלין דלא ידע על בורייהו כדקא יאות** וחידוש איזה סוד שאינו יודע בבירור שהוא אמת, ר"ל שלא חידש על פי ראשי פרקים והקדמות שנמסרו לו, אלא בודה מלכו הקדמות ואומר שזוהי כוונת הפסוק, אל תאמר שאם אינו מועיל אינו מדיק, אלא **ההיא מלה סלקא ונפיק לגבי ההיא מלה** דבר הסוד ההוא עולה, ויצא לקראת אותו הסוד **איש תהפוכות לשון שקר** שהוא איש בליעל הס"מ, **מגו נוקבא דתהומא רבא** מן הנקב של תהום רבה, ששם הוא מקום מושבו, כי על ידי חידוש שאינו אמיתי מתגבר הס"מ ומקבל הארה וכח מבינה דבריהא דקליפה הנקראת נוקבא דתהומא רבא, והיא קליפה גדולה מאד (ושאר נקבות דקליפה נקראות נוקבא דתהומא סתם בלא תוספת "רבא"), **ודליג חמש מאה פרסי לקבלא לההיא מלה** ומדלג ת"ק פרסאות לקבל את אותו החידוש, והוא כנגד מה שאמרו חז"ל (נכ"י פט"ו פ"א ח"א ו') עץ החיים מהלך חמש מאות שנה, והם כנגד חמש ספירות דקדושה מחסד ועד הוד, ומקפץ בכל כחו למהר הקטרוג, (ואי נמי, אפשי לפי שזנב מפסולת של חמש גזירות שכל אחת כולה ממאה הרי ת"ק), **ונטיל לה ואויל בההיא מלה לגו נוקביה** ולוקח את אותו החידוש ומוליכו לתוך הנקבא דתהומא רבא ששם דירתו, **ועבדי בה רקיעא דשוא דאקרי תהו** ועושה בו רקיע של שוא להסטרוא אחרא הנקרא תהו, **וטס בההוא רקיעא** וטס ועף באותו הרקיע **ההוא איש תהפוכות** שהוא הס"מ, **שיתא אלפי פרסי בזמנא חדא** ששה אלף פרסאות בפעם אחת, ועתה בא וראה כחה של עבירה זו, שקודם שלקח את החידוש הזה לא היה לו כח אלא כנגד חמש ספירות לבד ורק בבחינת מאות, והיה לו כח רק לדלג, ואחר שלקח את אותו החידוש, יש לו כח כנגד שש בחינות, ובבחינת אלפים, וגם טס במקום לדלג, והששה אלפי פרסאות הם כנגד הרי"ק שלו, כי הס"מ עיקרו הוא ו"ק, אלא שבחטא אדם הראשון נשלמו לו עשרה כלים, (וגם אחז"ל במס' פסחים דף צד ע"א, דשיתא אלפי פרסי הוי עלמא, הרי שטס את כל העולם).

(ומה שאנו מפרשים כהיום פסוקים בדרך פרד"ס בכמה אופנים, הנה מאחר שהוא לפי שורש דברי רז"ל והקדמותיהם, אנו גורמים בזה לעשות שמים וארץ חדשים). (ימ"ק ופ"א)

פיין דהאי רקיעא דשוא קאים כיון שכבר עומד אותו רקיע השוא של הסטרא אחרא, **נפקת מיד אשת זנונים ואתקיפת בההוא רקיעא דשוא** יוצאת מיד אשת זנונים שהיא בת זוגו של הס"מ, ומתחזקת בזה הרקיע של שוא, **ואשתתפת ביה** ומשתתפת עם הס"מ בסוד יחוד הטמא ועל ידי זה היא מקבלת כח הרציחה, **ומתמן נפקת וקטלת כמה אלפין ורבין** ומשם היא יוצאת והורגת כמה אלפים ורבות, כי על ידי יחוד זו"ן דקליפה הם תובעים דין על בני אדם על עבירות שבידם, והדבר מתחלל ואז אינו מבחין בין צדיק לרשע רח"ל.

פירוש הפסוק המובא להלן, **הוי מושכי העון** אוי להממשיכים על עצמן את היצר הרע המסית על העון, **בחבלי השוא** בחבליים דקין ומעטין שאין בהם ממש, **וכעבות העגלה חטאה** לבסוף ממשכים היצר הרע המחטיא בחבליים עבות המושכים בהם את העגלה, ר"ל בתחילה מעט נמשכים אחריו ולבסוף נמשכים אחריו הרבה. (מלכות)

וממשיך ואמר בגין **דכד קיימת בההוא רקיעא** ולפי שכאשר האשת זנונים עומדת באותו הרקיע, **אית לה רשו ויכלתא למחוי טס כל עלמא ברגעא חדא** יש לה רשות ויכולת לעוף את כל העולם ברגע אחד, כי כך כחו של מלאך המות בשעת המגפה רח"ל (כמוכא במס' נדרות דף ז' ע"ב), **ועל דא כתיב ועל זה כתוב הוי מושכי העון בחבלי השוא** ומפרש העון **דא דכורא** העון הוא הזכר דקליפה שהוא הס"מ, ומה שכתוב **וכעבות העגלה חטאה** שואל מאן חטאה מי היא חטאה, ואמר **דא נוקבא דאקרי חטאה** זו היא הנקבה בת זוגו של הס"מ הנקראת חטאה בלשון נקבה, **איהו משיך ההוא דאקרי עון באונן חבלי השוא** החוטא ממשיך עליו בעונותיו את הס"מ הנקרא עון, באותם חבלי השוא, **ולבדור** ואחר כך ממשיך עליו **כעבות העגלה חטאה** דהיינו **לההיא נוקבא דאקרי חטאה** לאותה הנקבה הנקראת חטאה, **דתמן אתתקפת למחוי טס לקטלא בני נשא** כי שם ברקיע השוא מתחזקת לעוף ולהרוג בני אדם, **ועל דא ועל זה נאמר, כי רבים חללים הפילה ומפרש מאן הפילה** מי היא המפלת חללים, **דא ההיא חטאה דקטלית בני נשא** היא הנקבה ההורגת בני אדם, **מאן גרים דא** מי הגורם זה זה, ואמר **תלמיד חכם דלא מטי להוראה ומורה, רחמנא לשונבן** הקב"ה יציל אותנו מזה העונש, ור"ל תלמיד חכם שלא הגיע להוראה בעניני אסור והיתר, או בעניני הוראת סתרי תורה, ומורה בגאות לבו, הקב"ה יצילנו מעון זה.

אמר רבי שמעון לחבראי, במטותא מנייכו דלא תפקון מפומייכו מלה דאורייתא דלא ידעתון ולא שמעתון מאילנא רבדא כדקא יאות אני מבקש מכם שלא תוציאו מפיהם חידוש בסתרי תורה מה שאינם יודעים בבירור, ולא שמעתם אותו מאדם גדול, ור"ל שלא יחדשו ולא ימציאו מלבם חידושי הקדמות מה שלא קבלו מרבותיהם, בגין

רק אפי' עובדי ה' באמת גדולי הדור שכן במדרגה שיכולים להנהיג **יש עליהם סכנות נוראות בהנהגת העולם** (ב"ה/כ"ו) שכיון שדבריהם נשמעים, בקל יכולים להכשל לטעות באיזה דבור שיגרום לנזק גדול. וזהו שאומרת התורה אשר נשיא יחטא, כי נשיא דהיינו מנהיג ומפורסם לא ימלט מחטא (כמ"ש בזהר ויקרא כג. אשר הוא לשון ודאי, כי ודאי יחטא לפי שמתגאה בלבו, והגאווה הוא סרסור גדול לחטא, והעם הולכים אחריו ולמדים ממעשיו, והרי הוא חוטא ומחטיא, וכל העם נמנים תחתיו, לכן חטא כל העם תלוי בו, ועוד שאפילו חטא קטן של הנשיא פוגם מאד ועושה רועם גדול בשמים, כי הוא ראש לרבים וצריך להיות מנוקה מכל פגם אפילו כחוט השערה) ומבאר רבנו שמנהיג מפרסם שרבים מקבלים דבריו הוא סכנה גדולה תמיד לעבור אפילו על לא תרצח לא תנאף ולא תגנוב.

ובשלמא ניאוף וגנבה יכול כל אדם להיכשל, אבל רציחה קרוב שיכשל בה רק מנהיג מפורסם ולא אדם פשוט **כי איש פשוט רחוק מאד שיעבור על רציחה, אפי' אם אינו איש כשר כי אין לו תאוה לזה ואפילו כשמוגיע ח"ו לתאוה כזו ר"ל** רחמנא ליצלין, כגון שנדמה לו ובעיקר ע"י לשון הרע על פלוני שהוא רשע מרושע ומצווה לסלקו מן העולם **אינו בא לידו ויש לו כמה מניעות לזה** כמאמר חז"ל (אבות ג' ב')¹² אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו. **ואפי' אם יעבור לא יעבור כ"א כי אם לעתים רחוקות, וקרוב שלא יעבור רק פ"א פעם אחת כל ימיו** או שיחזורו ויהרגו אותו (או גואל הדם בזמן שהיה נוהג או משמים וכמשנה באבות/ב'¹³) על דאטפת אטפור) או שיתפס ויאסר. וכנראה שאין הכוונה לאבק רציחה כגון המלבין פני חברו/כ"ט שהרי זה יכול גם איש פשוט, **אבל בהנהגת העולם** ברגע של חימה, או ע"י לשון הרע (שברית כרותה לה שתתקבל/ל' גם אצל גדולי עולם), במילה אחת, יכול להיות

דְּלֵא תַּהוּוּן גְּרַמִּין לַהֲהוּא חֲטָאָה לְקַטְלָא אַכְלוּסִין דְּבַנֵּי נִשָּׂא לְמַנְגָּא כדי שלא תהיו גורמים לאותה חטאה שהיא הנוקבא דקליפא להרוג אוכלסי בני אדם בחנם, פְּתַחוּ פְּתָחוּ וּאִמְרוּ רַחֲמָנָא לְשׁוֹנוֹ רַחֲמָנָא לְשׁוֹנוֹ פְּתַחוּ כּוֹלָם וּאִמְרוּ הַקְבֵּה יִצְחָלוּ הַקְבֵּה יִצְחָלוּ. (מ"ק ו"א"ג)

כח עיין וזהר ויקרא כג. אשר נשיא יחמא מקשה מדוע לא כתיב ואם נשיא יחמא ומתרחץ יחמא ודאי דלבו גם ביה והעם הולך אחריו ע"ש, ועיין יד רמה סנהדרין קג; ועיין יומא פז: הרבנות מקבצת את המעלה

¹⁰ **יד רמה** על סנהדרין דף קג: (על הפסוק באיוב ימנע מרשעים אורם) אמר ר"ש בן לקיש מפני מה עי"ן שברשעים תלויה למעלה מן השיטה ואינו כתוב בין האותיות, והשיב כדי שיהא כתוב מלמטה רשים, לשון ואתן אותם ראשים, ומלמעלה רשעים, לומר לך כיון שנעשה אדם ראש ושר מלמטה, נעשה רשע מלמעלה.

רע"ב – חיים בלעו – דכתיב (חבקוק א) ותעשה אדם כדגי הים – מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע את חבירו. אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות כל הגדול מחבירו בולע את חבירו:

רבי ידעיה הפניני – עתה בזמנינו זה רוב אישי ההוה מפסידים ההנהגה ביניהם להזיק כל איש לרעהו ואינם יראים לנפשם אם יפסידו אותה. ולולי אימת המלכות עליהם שמענישים על רעתם כל איש יארח לחברה עם איש משחית ופועלי און ואנשי דמים ומרמה ולרע ירוצו **גנוב ורצוח ונאוף** לולי פחד המלכות עליהם שיענישם על רעתם, אם יבוקש הדבר וימצא. ואמרו על זה שצריך כל אדם להתפלל בשלום המלכות להניח לו מכל סביביו כדי שישמרו ההמונ ככה לבלתי עשות רע. כי המלך יעצור בעמו לבלתי יזיק כל איש לזולתו.

ר' יוסף אבן שושן – חיים בלענו. כטעם: "נבלעם כשאל חיים", שפירושו השאל הוא הקבר בולע גופי בני אדם שלמים, כן נבלעם אנחנו, ואין אנו צריכים לחתכם איברים מרוב התגברותם עליהם, וכן אמר הנביא ע"ה: "ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא מושל בו", ואחז"ל: מה הדגים שבים הגדול בולע את הקטן, אף בני אדם הגדול מחבירו בולע אותו.

מגן אבות לרשב"ץ – כלומר, כל אחד ממנו בלע את חבירו בעודו חי, ולשון הכתוב הוא, אזי חיים בלעונו בחרות אפס בנו. וזהו דרך גזומא לרוב החריצות להמיתו וליהנות במיתתו, ולא ימיתנו להרגו, אלא כמו חי כמו חרוי ישערנו,

^{כח} **משנה מסכת אבות פרק ב (ו)** אף הוא רָאָה גִלְגָּלַת אַחַת שֶׁצָּפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם. אָמַר (לָהּ), עַל דֵּאֲטַפְתָּ, אֲטַפּוּךְ. וְסוֹף מִטְפִּיךְ יִטּוּפוֹן: **פירוש רבנו יונה** – על שהרגת וגרמת להציץ גולגולת הנהרג, הרגו והציפו גולגולתך ושלא כדין עשו וכאילו דם נקי ששכו, הוא הדבר עליהם, כי אין בדין להרוצח הרוצח אך הבית דין על פי התורה, וכל ההורגו חייב מיתה, הואיל ואין דמו מסור בידו של הורג להורגו, ומפני כר לסוף מטיפייר טיפון, אחרים יעשו להם כאשר עשו לאחרים, כי על כן נהיה הדבר הזה שכולן היו חייבינו ומגלגליו חובה על ידי חייבי:

רבינו בחיי – אף הוא ראה גלגלת וגו', מליצה היא שאמר על אתו האיש שהיתה גלגלתו צפה, ואמר לו על שהרגת והצפת אחרים על פני המים על כן הורגך והציפור וסוף אותם שהורגך והציפור יהיו נהרגים ויצפו על המים כמותך, ולימדה בזה כי כל עושה רע אי אפשר שימלט מן העונש אך ישוב עמלו בראשו ועל קדקדו חמסו ירד, וכן כתוב וזורעי עמל יקצרוהו, (איוב ד' ח') והעונש הוא מדה כנגד מדה וכענין שכתוב (תהלים ד' ט"ז) בור כרה ויחפרהו ויפול בשחת יפעל, וכתוב (משלי ה' כ"ב) עונותיו ילכדונו את הרשע ובחבלו חטאתו יתמך ותמצא במסכת סנהדרין (דף ק') שדרז"ל אע"פ שכל המדות בטלו מדה במדה לא בטלה שנאמר בסא-סאה בשלחה תריבנה (ישעיה כ"ז) סאה בסאה, ואמרו עוד (סנהדרין ל"ז) אע"פ שבטלו ד' מיתות ב"ד ד' מיתות לא בטלו, מי שנתחייב בסקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל באור או נחש מכישו מי שנתחייב הרג או נמסר למלכות או לסטים באין עליו, מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונוכי;

^{כט} **עיינן ספר חסידים** סימן נד – איזו היא רציחה שאינה ניכרת לעינים, והעונש גדול מאוד, והעבירה קלה, וחמורה היא למעלה, היא הבושה. המבייש פני חבריו ברבים או מצערו בפני מי שמתבייש ומצטער, שאילו ה' הורגו ה' מקבל מיתה, כדי שלא יהי' מתבייש.

^ל **כך כתב אלשיך** קהלת ז' כא. בשם חז"ל. וידוע שגדולי עולם נכשלו בזה ורובא דרובא של המחלוקות ושנאת חינוס נגרמו ע"ז. ואפילו על דוד המלך אמרו שנכשל בזה כשאמר (שמואל ב טז ג-ד) לציבא אתה ומפיכת תחלוק בשרה. ועיי' בספר שם משמואל (פרשת מצרע

משלח אנשיו לרצוח לפלוני או למסרו לרוצחים, או להתיר אשת איש או לחפות על נואף/לאי או לפסוק בטעות ממון פלוני לפלוני, או לשפוך דם ע"י תוכחה ברבים, ואפילו בעצות טובות שנותן יכול התלמיד לטעות בהבנתו, או להחלש בדעתו או להתעורר יותר מדאי, ולעבור עבירות, ואפילו בשב ואל תעשה כל שבירו למחות ואינו מוחה מעלה עליו הכתוב כאילו בעצמו חטא כנ"ל משבת נד, וגם כשאין בידו למות חטאי עמו עליו כנ"ל בזוהר ויקרא כג.

ובחידושין דאורייתא שמחדשין יכולים לעבור ממש גנב ונאף ורצח [לב] / לג' לאוין מפורשים בעשרת הדברות כדכתיב (שמות כ' יג) לא תרצח לא תנאף לא תגנב בכל פעם בכל רגע ר"ל [לד] / לה' :
רציחה ע"י חידושין דאורייתא, יש מבארים זאת עפ"י הקדמת הזוהר (דף ה.) הנ"ל, על מי שלא הגיע להוראה ומורה, ועל המחדש חדושי תורה שלא עפ"י הקדמות אמתיות, אזי הוראותיו וחידושייו יכולים לגרום להריגות. ואע"פ שקשה לומר זאת על עובדי ה' גדולים. אעפ"כ לפי מה שנתבאר הנסיון הגדול של מנהיג מפרסם יתכן שגם בזה יכשל.

ועיין באדרא רבה/ל' שמי שזוכה שמגלים לו סודות תורה והוא לא יודע לשמור אותם בסוד אלא מגלה למי שאינו ראוי גורם לרציחה וע"ז. ולפי המבואר בתורה מז שכל מה שרב אומר למעלה מהבנת התלמיד נחשב מסירת רזי תורה לחיצונים, אולי גם זה גורם לרציחה וגם לניאוף כמבואר בתורה קלד.

וניאוף ע"י חדושי תורה אולי הכוונה למבואר בתורה קלד/ל' שאומר תורה באופן שאפשר לטעות בדבריו דהיינו שהשומע ישמע מה שלא לפי מדרגתו/ל"ח זה בחי' ז"ל, ואם השומע יעשה עי"ז מעשה שאינו צריך לו לפי מדרגתו נחשב לרבו ניאוף ממש.. (וצ"ע אם זה אותו ממש שהתכוון לו כאן)

ושבת הגדול (תרעט) שכתב על זה שמצד הטבע שבאדם הוא ראוי לקבל את לה"ר, ומחמת זה אמרו ז"ל (ב"ב קס"ה.) והכל באבק לה"ר וצריכין לזה זריות וזהירות יתירה. עי"ש.

לא **שיש שעושים זאת** מחמת כבוד המשפחה, או מורה היתר אחר, ובאמת מבואר בספר המדות (הרחקת רשעים אות ו') עפ"י גמ' (סנהדרין כו) מי שמלמד זכות על רשע גם הוא נקרא רשע. וכן מי שדבריו נשמעים ולא מוכיח את חבריו נידון כאילו בעצמו עשה (שבת נד: וע"ז יח.).

²³ לשה"כ ירמיהו ז' ט', והושע ד' ב', ויוצרות לפ' זכור. ובעשרת הדברות שמות כ' יג ועיין ע"ז נג. הוא חכם גדול

לג **מדרש זוטא איכה** – פרשה א אות כג – כתבתי בתורה לא תרצח לא תנאף לא תגנב (שמות כ' י"ג) ואת כתבת אלה וכחש ורצוח וגנוב ונאוף (הושע ד' ב')

הושע פרק ד (א) שָׁמְעוּ דְּבַר יְיָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי רִיב לִידֹד עִם יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי אֵין אֶמֶת וְאֵין חֶסֶד וְאֵין דָּעַת אֱלֹהִים בְּאָרֶץ: (ב) אֵלֶּה וְכַחַשׁ וְרִצְחָ וְגִנֵּב וְנָאָף פָּרְצוּ וְדָמִים בְּדָמִים נָגְעוּ:

ירמיה פרק ז (ח) הִנֵּה אֲתֶם בֹּטְחִים לָכֶם עַל דְּבָרֵי הַשֶּׁקֶר לְבַלְתִּי הוֹעִיל: (ט) הִגֵּב רִצְחָ וְנָאָף וְהִשְׁבַּע לַשֶּׁקֶר וְקָטַר לַבֶּעַל וְהִלֵּךְ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתֶם:

ועיין ע"ז נ: – אמר רב יוסף בר אבא איקלע רבה בר ירמיה לאתרין ואתא ואיייתי מתניתא בידיה מתליעין ומזהמין בשביעית ואין מתליעין ומזהמין במועד כאן וכאן אין מגזמין וסכין שמן לגזום בין במועד בין בשביעית ולית נגר ולא בר נגר דיפרקינה אמר רבינא אנא לא נגר אנא ולא בר נגר אנא ומפרקינא לה ... פרש"י נגר בן נגר – חכם בו חכם

בביאור שוטנשטיין ביאר שנגר פירושו מנעול (עפ"י שבת קכו.) ות"ח מכונה כך משום שכאשר הם סוגרים הלכה מסויימת דהיינו שלא יודעים לבארה שוב א"א לפתוח אותה (עיין גיטין פח. ורש"י מלכים-ב כד יד)

²⁴ י' עיין הקדמת זוהר דף ת. [ו"ה ואי תימא] מבואר תלמיד שחדש שלא עפ"י הקדמות אמתיות או שלא הגיע להוראה ומורה נותן כח לקליפה להרוג ע"י חדושי, אבל צ"ע דאמר לעיל אפילו עובדי ה' באמת גדולי הדור!]

לה **את המראה** מקום הזה הוסיף הרב משה קרמר במהדורת שנת תשכט.

לו **הקדמת זוהר דף ה.** – ואינון דַּעְקִימין בְּאֶרְחֵיהֶו ואלו שהולכים בדרך עקלקלון, אס שומעים אחיזה דבר סוד נְטִילִין מְלִין וְעִיילִין לֹון בְּבִהִילוּם הס לוקחים ומקבלים את דברי הסודות ההם, ומכניסים אותם במהירות ובבהילות, וְלִית בְּהוּ אֲתֵר לְאֶתְעָבָא אכל אין בהם מקום להתעכב, כי מיד מגלים אותו לאחרים, וְכָל נִזְקִינְ אַחֲרֵינְ מִתְפַּתְחִין בִּיה וכל הנקבים האחרים דהיינו של העינים והחושים נפתחים על ידו, ר"ל הוא נחשורר גם ברכו עיניו וחוטמו לגלות הסודות, עַד דְּנִפְקִין מְלִין בְּנוֹקְבָא דְּפִומָא עד שיוצאים דברי הסודות בנקב הפה, ומגלה אותו לאחרים, כי אין מעורר לחומו, וְאֵלִין אֶקְרִין חֲסִיבִי דְּרָא ואלו נקראים רשעי הדור, שְׁנוּאֵי דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שהקב"ה שונאם, בְּמִתְנִיתָא דִּילָן תִּנְן בְּכִייתָא שְׁלֵנוּ לְמַדְנָא, פֶּאִילוּ קָטִיל גּוֹבְרִין נחשב לו כאילו הרג אנשים, לפי שעל ידי גלוי הסודות החיוניים מקבלים כח להרוג בני אדם, וְכֹאֵלוּ פִלַח לְעִבְדֻתָּא וְהָא נחשב לו כאילו עבד עבודה זרה, וְכֹאֵל בְּחֵד קָרָא והכל כמו כפסוק אחר, דְּכִתִּיב לֹא תִלֵּךְ רַכִּיל בְּעַמֶּךָ לְגִלוֹת סוּדוֹת, לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רֵעֶךָ ר"ל שֹׁאֵל תִּגְרוֹם סָפִיקָא דְּמִים, אֲנִי יְהוָה וְלֹא תַחֲלִיף אוֹתִי בַעֲבוּדָה זָרָה, מֵאֵן דְּעֵבֵר עַל הָאֵי יִישָׁא דְּקָרָא מי שעובר על ראש הכתוב שהולך כחל ומגלה סוד, פֶּאִילוּ עֵבֵר עַל פִּלַח נחשב לו כאילו עבד גם על לימה ועבודה זרה.

לו **תורה קלד** – עבֻדָּה גְדוֹלָה לֹומֵר תוֹרָה אֶפְלוּ לִיחִיד, כֹּל שֹׁפֵן לְרַבִּים. כִּי צָרִיךְ לְזַהֵר מֵאֵד, שֶׁלֹא יֵאמֵר דְּבַר שְׂאִינוּ רָאוּי לְשִׁכַּל הַמִּקְבֵּל. כִּי הוּא בְּחִינַת נֶאֱוָף, שְׁמִשְׁלִיךְ טַפִּי הַשִּׁכָּל בְּאֶתֶר דְּלָא אֶצְטְרִיךְ. וְנִקְרָא לְבִטְלָה, כִּי אֵינוּ מוֹלִיד אֶצְלוּ כְּלוּם. וְלִפְעָמִים נִקְרָא נֶאֱוָף מִמַּשׁ, שְׁמוֹלִיד וּמוֹצִיא פְּסוּל וּפְגוּם, הֵינֵה שְׁהַמִּקְבֵּל עוֹשֶׂה עַל יְדֵי זֶה דְּבַר שְׂאִינוּ צָרִיךְ לוֹ לְפִי מִדְּרָגָתוֹ. וְעַל כֵּן עַל יְדֵי שְׂאִימֵר תוֹרָה, יוֹכֵל, חֶסֶד וְשִׁלּוּם, לְהַתְגַּבֵּר עָלָיו הַיֵּצֶר בְּתָאוֹת נֶאֱוָף. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְזַהֵר מֵאֵד כְּשִׂאִימֵר תוֹרָה בְּרַבִּים, שֶׁדְּבוּרָיו יִתְחַלְקוּ שֶׁלֹא יִשְׁמַע כָּל אֶחָד כִּי אִם מֵהַ שְׁצִרָה לוֹ, לֹא יוֹתֵר. וְאֵף שְׂאִימֵר בְּפָנֵי רַבִּים לְכֹלֶם בְּשׁוּחָה, עִם כָּל זֶה לֹא יִכְנַס בְּלֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד כִּי אִם הַזִּגְעָה לוֹ, וְצָרִיךְ לוֹ. וְכִמוּ שֶׁתּוֹבֵב בְּזִהָרָה (יְתֵרוֹ דָּף סח.) "וְיִשְׁמַע יְתֵרוֹ" וְהֵלֵא פֶלֶא עֲלֵמָא שְׁמֵנוּ אֶלָּא יִתְרוֹ שְׁמֵנוּ וְכו' עֵין שָׁם. וְהָיוּ וְכָפָא מֵאֵן דְּמִלֵּל עַל אֲדָנָא דְּשִׁמְע' (וְהָרַ תַּצְוָה דָּף קפו.). וְזֶה שְׂאִימֵר (סְכָה נב:) כֹּל הַגְדוֹל מִחֲבֵרוֹ, הֵינֵה שְׁהוּא גְדוֹל, וְעַל יְדֵי זֶה אִימֵר תוֹרָה, אֲזִי יִצְרוּ גְדוֹל מִמֶּנּוּ כְּנ"ל, כִּי יוֹכֵל לְהַתְגַּבֵּר עָלָיו הַיֵּצֶר הָרַע בְּתָאוֹת נֶאֱוָף כְּנ"ל, וְצָרִיךְ לְהִשְׁמֵר וּלְפַלֵּס דְּבוּרָיו כְּנ"ל:

וגנב ע"י חדושי תורה אולי הכוונה למבואר בתורה יב כגון שאומר חידוש של אחרים בשם עצמו.

עוד בעניין רציחה על ידי דברי תורה של מנהיג מפורסם, עיין אבות א' יא/לט חכמים הזהירו בדבריהם שמא תחובו חובת גלות וכו'. (ועי"ש תוי"ט שדייק חכמים דייקא כיון שדבריהם נשמעים). וצ"ע מדוע שיתחייבו גלות בדבריהם? אבל לפי רבנו שאומר שבחידושי תורה אפשר לעבור על רציחה ממש, ומסתמא נחשב שוגג שהרי כבר אמר שמדובר בעובדי ה' באמת, מובן, כי על רציחה בשוגג חייב גלות באחת מערי מקלט כדכתיב (במדבר לה טו) לנוס שם כל מכה נפש בשגגה וכמבואר במכות פ"ב. ואע"פ שבאמירה בלבד נחשב גרמא ופטור מדיני ב"ד של מטה אבל בדין שמים אפשר שכן חייב גלות.

ובאמת גם בשתיקה יכול מנהיג שיעלה עליו הכתוב שעבר על כל התורה כולה כמבואר בגמ' שבת נד: ע"ז יח. מי שבידו למחות ולא מוחה מעלה הכתוב כאילו בעצמו חטא, שכיון שמנהיג מפורסם דבריו נשמעים יש עליו חובת תוכחה לכל אנשיו הנשמעים לו, לכן בקל בכל רגע יכול לטעות בזה וכשלא מוכיח או מוכיח שלא כראוי נחשב לו כחוטא בעצמו.

למעשה

נראה פשוט שיש הרבה סכנות בהנהגת צבור ואמירת תורה לציבור כנ"ל ומסתמא התכוון רבנו גם לכל הסכנות שהזהירו חז"ל, אבל מוכרח שגם בא לחדש יותר. ונראה שחידושו של רבנו הוא במה שכתב שמנהיג יכול בהנהגה ובחידושי תורה לעבור על נאוף גנב רוצח ממש בכל רגע. ומבאר שכוונתו לעבירות אלו ממש, מה שלא מזדמן לאיש פשוט.

ומהשיחה שקדמה לאמירת תורה זו מעניין מפורסם שקנא בחבירו עד נפל לג' עבירות חמורות נג"ר, נראה שיש למנהיג מפורסם נסיון גדול על עבירות חמורות מה שלא נמצא לאיש פשוט, כי הכבוד והקנאה אצל מפורסם הן נסיון הרבה יותר גדול מכל אדם וכן אמרו חז"ל כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו. ולפ"ז אולי כוונת רבנו ללמוד מהמקרה הנ"ל על ההבדל בין קנאת אדם פשוט לקנאת מפורסם ואפילו עובד ה', שאצל מנהיג מפורסם כל טעות שלו היא נכפלת במספר אנשיו.

ונ"ל כנ"ל בהקדמה שהעיקר שרבנו כאן מזהיר מהשילוב הזה של כח הנהגה ופרסום, שהוא סכנה עצומה. כי מנהיג הפירוש שדבריו נשמעים, ומפורסם הפירוש שהם נשמעים לצבור גדול. ובפרט כשמצטרף לזה הזהרת חז"ל שכל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה. נמצא המנהיג המפורסם הוא בעל כח עצום שאין עליו שום בקורת, ואדם כזה שצבור גדול מחזיק ממנו ומשבח אותו בהכרח שיפול לגאווה, לבד מחד בדרא שזכה לבטל חומרותיו בתכלית כמבואר בתורה ד' אות ז'. וכאן טמונה סכנה נוראית של ניסיון שכמעט א"א לעמוד בו, אפילו לעובדי ה' גדולים. וחז"ל רמזו זאת בפסוק אשר נשיא יחטא, ופרשו המפרשים שבוודאי יחטא.

^{לח} בכמה תורות חוזר רבנו על הזהרה זו עיין תורה מז תנינא – סכנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה, שיוכל לשקל בפלס דבריו, באופן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעים כי אם מה שצריך לו, לא יותר. ואף על פי שהכל שומעים כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לבד.... ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה.

ועיין תורה ס' אות וז ובשעוסק לעורר בני אדם, הוא צריך לשמר עצמו מתלמידים שאינם הגונים, כדי שלא יהא נדבק בו מהרע שלהם, שלא יזיק לו, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (חלין קל"ג): 'כל המלמד לתלמיד שאינו הגון' וכו'. וכן אסרו חכמינו, זכרונם לברכה (שבת ק"ח): לכתב על עור בהמה טמאה, שנאמר: 'למען תהיה תורת ה' בפיך' מן המתור לפיך'. וכשלומד עם אחר, הוא בחינת פתיכה. כי הלשון הוא בחינת (תהלים מ"ה): 'לשוני עט סופר מהיר', שנחקק ונכתב על לב התלמיד, כמו שכתוב (משלי ג): 'כתבם על לוח לבך'. ועל כן צריך שלא יהיו דבריו נכתבין על בחינת עור בהמה טמאה, היינו תלמיד שאינו הגון. אף אי אפשר לבשר ודם להיות נשמר בעצמו, שלא ישמעו תלמידים שאינם הגונים ממנו. ולזה צריך שיהיה למודו, ללמד וללמד ולשמוע ולעשות. דהיינו שעל ידי למודו עם תלמידו, יהיה באלו עשאו לחברו, ובאלו עשאו לדברי תורה. כמו שאמרנו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין צ"ט): 'כל המלמד בן חברו תורה, באלו עשאו וכו', ובאלו עשאו לדברי תורה וכו'. וכשלומד בכונה זו, איז השם יתברך שומר אותו, שלא יהיו דבריו נכתבין בכח הזכרון של התלמיד שאינו הגון, רק יהיו נשכחין ממנו.

גם עיין תורה ז תנינא אות ז' שהצדיק עיקר שלימותו שיועד ללמד דעת לכל אחד כפי מדרגתו לדרי מעלה מה חמית, ולדרי מטה מלא כל הארץ כבודו, ובדקדוק הלשון שם בהמשך דהיינו כלליות בן ותלמיד משמע שצריך לעשות זאת בדבור אחד.

ועיין תורה סח תנינא – עקר שלמות הצדיק שיוכל להיות למעלה ולמטה, שיהיה יכול להראות למי שהוא למעלה ונדמה בדעתו שהוא במדרגה עליונה, יהיה מראה לו שהוא ההפך. וכן להפך, למי שהוא למטה מאד במדרגה התחתונה, בתוך הארץ ממש, יהיה מראה לו שאדרבא, הוא סמוך להשם יתברך: ...וזה השלמות מכרח שיהיה להצדיק, ובלא זה אינו צדיק כלל.

^ט **משנה מסכת אבות פרק א** (יא) אבטליון אומר, חכמים, הזהירו בדבריהם, שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים, וישתו התלמידים הבאים אחרים וימותו, ונמצא שם שמם מתחלל:

תוי"ט – (יא) חכמים הזהירו בדבריהם – מה שהזהיר לחכמים אין הכונה שאין שאר בני אדם מזהירים בכך אלא שאם יפול ספק בדבריהם של חכמים יבואו השומעים לכלל טעות משא"כ בדברי הדיוט שאין משגיחין על דבריו. לכך הזהיר יותר לחכמים. במדרש שמואל בשם החסיד הר"י ן' שושן:

ועל כן רבנו הרבה יותר מכל הצדיקים להזהיר מפני מפורסמים של שקר^מ, כי אפילו צדיק גדול יכול להיות מפרסם של שקר, ולהזיק ע"י הכח העצום שמקבל מאנשיו. ואעפ"כ צריך להיזהר מאד מלומר על פלוני שהוא מפרסם של שקר. רק להתפלל תמיד שנוכה למנהיג של אמת.

עד כאן ביאור התורה

ויש להעיר מהמבואר בהקדמת ביאור הליקוטים בכלל הראשון מח"י כללים עיין שם/מא^א – וזה לשונו "ויען אשר מבואר מדבריו הקדושים בסימן י"ח ליקוטי תנינא, שאין לדרוש ולחדש רק הראוי לזה, ודי והותר לרחוקים ושפלים כמונו ללמוד ולהבין בהנסתר והדרוש שנתחדשו מקדושי עליון סבותי את לבי ברובם ככולם מדברי זה הספר, לבלי לצאת מסוג הנגלה, ולבלי לבאר בכל מאמר וענין רק מניה וביה ומרישא לסיפא וכו'".

וכוונתו לומר שכיון שבתורה יח תנינא הזהיר שבחדושי תורה אפשר לעבור על נג"ר כנ"ל על כן הוא נזהר ללמוד בכל תורה רק מניה וביה, שזה הוא לימוד הפשט אבל ללמוד מתורה לתורה זה כבר נכנס בגדר לימוד הנסתר.

וצ"ע הרי רבנו מדבר כאן על מפרסם דווקא. ועוד צ"ע הרי גם בלימוד מניה וביה אפשר לומר סברות של סרק. עוד צ"ע שלדבריו לא רק בליקוטי מוהר"ן אסור לחדש אלא רק מניה וביה אלא בכל ספר. עוד צ"ע כי בתורה שלנו משמע שהכוונה לחדושי תורה שמשמיע המפרסם לרבים, ואיך למד משם גם לעניין הלימוד שלו לעצמו.

וראה עוד לשונו שם "יען אשר לעניות דעתי, כוונתו באיסור חדש הנ"ל הוא, לחדש ולגלות דבר שלא נגלה כלל עד הנה". רוצה לומר שהזהיר רבנו בתורה יח תנינא להזהר כשמחדש חדושים היא דווקא כשמגלה חדש חדש ע"י הרבבה מתורה לתורה.

ונראה שעיקר כוונתו לומר שצריך להזהר מלימוד מתורה לתורה כדי לחדש חידוש חדש, שזה כבר נכלל בבחי' הנסתר שבתורה. אבל כשלומד יסוד והקדמה כללית מתורה אחרת כדי להבין פשט בתורה הזו אפשר, רק השאלה אם באמת צריך, כי בכלל בדבריו מבואר יסוד שבכל תורה כבר יש את כל הביאור הנצרך לבאר את הפשט שבה. אלא שגם זה צ"ע מה יעשה בתורות קצרות שהן רוב הספר, שבכל אחת תמנה בדקדוק המניה וביה מתבאר שאין בה הבנת הפשט אלא רק עם הקדמות מתורות אחרות.

עוד צ"ע מה מבואר בתורה קה תנינא שרבנו רצה שנחדש בתורתו ואמר שהוא תיקון גדול הרהורים ולאבותיו. ועיין תורה נז אות ב' שמביא את הירושלמי דברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר. גם עיין תורה סא שרבנו אמר שצריך לחדש בתורה ולא לזלזל בחדושים של אחרים ולא בשל עצמו.

עוד ראה הקדמת הרב נתן צבי קניג למפתח ענינים שבסוף הליקוטי מוהר"ן משך הנחל שמוכיח מתורה עט תנינא שהיא ראשי פרקים של כמה תורות ואעפ"כ מוהר"ן מבאר אותם כדרוש אחד, כי באמת כל הליקוטי מוהר"ן הוא דרוש אחד גדול כמו שכתבי האריז"ל הם דרוש אחד. וכתב שם בסוגרים שאין זה ענין לדרך הלימוד מניה וביה דווקא. נראה כוונתו שכמו שבע"ח לא כל אחד מבין כיצד הכל דרוש אחד עוד יותר קשה להבין זאת בלק"מ, ודווקא מוהר"ן היה בכוחו ובאמת מוהר"ן גם למד בהרבה מקומות מתורה לתורה.

ונראה שעיקר כוונתו שצריך בלימוד לכוון להבנת הפשט ולא לחפש חדושים שאינם נוגעים לפשט, כי שם עיקר הסכנה של בריאת רקיעין דשוא וסכנה מנג"ר.

עד כאן ביאור חברותא לתורה יח תנינא

^מ ובאמת רבנו הזהיר מאד בעיקר משנים, ממפרסם של שקר ומרופאים. והטעם נראה כנ"ל, כי לשניהם יש ניסיון שכמעט אי אפשר לעמוד בו. וכמו ששמענו עדות מרופאים שאמרו שהניסיון שלהם, לעשות ניסיון על החולה שבא אצלם, א"א לעמוד בו.

ועיין שיח שרפי קודש ח"א אות תקנה – אָמַר רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ: קִשָּׁה וְכָבֵד עַל מַלְאָךְ הַמָּוֶת לְהַמִּית לְבָדוֹ אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת, וּבְכֵן הָעֵמִיד לוֹ עוֹזְרִים בְּכָל מְקוֹם הָרוּפְאִים לְהַמִּית בְּגִשְׁמִיּוֹת, וְהַמְּפָרְסְמִים שֶׁל שֶׁקֶר לְהַמִּית בְּרוּחָנִיּוֹת. (אֲבִינִיָּה בְּרִזֵּל, שֵׁם סֵפִיר ס"ד).

^{מא} **ביאור הליקוטים** (לרבי אברהם בן נחמן זצ"ל) – הקדמה כלל א מח"י כללים – ויען אשר מבואר מדבריו הקדושים בסימן י"ח ליקוטי תנינא, שאין לדרוש ולחדש רק הראוי לזה, ודי והותר לרחוקים ושפלים כמונו ללמוד ולהבין בהנסתר והדרוש שנתחדשו מקדושי עליון סבותי את לבי ברובם ככולם מדברי זה הספר, לבלי לצאת מסוג הנגלה, ולבלי לבאר בכל מאמר וענין רק מניה וביה ומרישא לסיפא וכו' כנ"ל. יען אשר לעניות דעתי, כוונתו באיסור חדש הנ"ל הוא, לחדש ולגלות דבר שלא נגלה כלל עד הנה. אבל כל אשר כבר הורידו והוציאו לנו מהנסתר להנגלה, ולא יחסר בלימוד הנגלה רק החיפוש ועיין, בלי ספק שבזה הניחו לנו מקום להתגדר ולזכות גם כן על ידם בתלמוד תורה דברים. ואם גם ברוב ההסתבכות שבאלמוגי ים חכמתו, כל אשר ירבה בהם הפלפל והעיון, מבואר נראה לעינים כמה פעמים, כי פירוש הפשוט והדרש שבהם יוצאים ועולים בקנה אחד, ואין להמלט מלבא אגב אורחא גם בפירוש הדרש, אבל גם בזה נזהרתי על כל פנים לבלי להפליג ולהתרחק מפירוש הפשוט כאשר יבין המעיין בעצמו. וגם בכל מקום אשר ראיתי אגב אורחא צירופים נפלאים בראשי תיבות וסופי תיבות, לא מצאתי את לבבי לכותבם בביאור, ולא הצבתי רק ציונים בנקודות ועגולים על האותיות:

